

Sensurveiledning SOS2006 Arbeid og Organisasjon V-2017

Gjennom denne hjemmeeksamenen skal studentene vise at de behersker sosiologiske teorier og kunnskap om arbeid og endringer i arbeidslivet, og hvordan disse nedfeller seg i virksomhetene og får betydning for ansatte. Kandidaten skal også demonstrere at de har lært å skrive og argumentere vitenskapelig gjennom å bruke sin kreativitet og være kildekritisk. Studenter som spesifiserer hvordan de har fortolket oppgaven og disponert besvarelsen, anvender et eller flere perspektiver og teorier på en kreativ måte, kommer med gode sosiologiske resonnementer og eksempler på selvstendig grunnlag, blir premiært. Det er viktig med en drøfting og konklusjon som viser hva bidraget er. Det er et pluss om kandidatene illustrerer at begrep (og teorier) kan fortolkes på flere måter, og brukes på ulike vis.

Oppgave1

Redegjør for hva det betyr at arbeid er kjønnnet eller innskrevet med kjønn. Drøft dette basert på teori og eksempler fra pensum og deretter hvorvidt utviklingen i arbeidslivet har ført til endringer i kjønnning av arbeid.

Boka til Orupabo (2016) er sentral som utgangspunkt for denne oppgaven. I kapittel 2 beskriver hun hvordan yrker, oppgaver og kompetanse framstår som kjønnnet ut fra hvem som innehar en jobb og utfører hvilke oppgaver. Hochschild (1983), referert i Forseth og Gullikstad, spissformulerer at kvinner ofte befinner seg i yrker hvor det blir forventet at de er "nicer than natural", mens menn innehar yrker hvor de er forventet å være "nastier than natural". Orupabo viser imidlertid at kvinnelig sykepleiestudenter tar avstand fra den feminine omsorgsrollen tradisjonelt forbundet med sykepleieryrket, og at de velger sykepleie fordi det gir karrieremuligheter. Samtidig illustrerer hun hvordan kjønn, klasse og etnisitet spiller sammen, og hvordan studentene velger kjønnete yrker (her: bioingeniør, dataingeniør og sykepleier) for å passe inn i noen tause standarder og innfri uformelle kompetansekrav. Hun refererer også til hvordan kompetanse og arbeidsoppgaver blir kjønnskodet og assosiert med det feminine og det maskuline slik at det oppstår et implisitt kjønnshierarki, men at dette kan endre seg over tid. Betydninger av kjønn og kjønnsordnende prosesser er også drøftet i artikkelutkastene til Forseth og Gullikstad (kabinpersonell i luftfart), Rasmussen (akademia), Rasmussen (2007) (kontroll gjennom ansvarliggjøring), og på forelesningen til Forseth, Rasmussen og Rogstad.

Kjønnning kan knyttes til strukturelle, interaksjonelle, individuelle og symbolske forhold. Flere yrker og utdanninger har blitt mindre kjønnssegregerte med årene, og det er spesielt kvinner som har gjort inntog i yrker som tidligere var forbeholdt menn. Norge har imidlertid fortsatt et svært kjønnsdelt arbeidsmarked, hvor kvinner i stor grad er ansatt i offentlig sektor og menn i privat sektor. Dette har blitt framstilt som et paradoks i likestillingslandet Norge.

Oppgave 2

"De fleste vil måtte forholde seg til et arbeidsliv som blir mer usikkert, mer flyktig, mer uforutsigbart og mer individualisert enn hva det har vært tidligere." (Skorstad, 2002, Organisasjonsformer, s. 303).

Ta utgangspunkt i dette sitatet og bruk teorier, begreper og empiri fra pensum og forelesninger til å klargjøre hvordan dette nedfeller seg i ulike typer arbeidskontekster. Drøft deretter faktorer som kan bidra til å hemme eller fremme denne utviklingen i framtida.

Dette sitatet fra den ene hovedboka på pensum er ment som et springbrett, og oppgaven gir stor mulighet for kreativitet og selvstendighet. Studentene kan ta utgangspunkt i en rekke ulike kombinasjoner av bøker, kapitler, artikler og forelesninger og sette disse opp mot hverandre. Skorstad og forelesningene er sentrale kilder for å beskrive utviklingen fra det styrte og tayloriserte arbeidet til det fleksible, frie, kundeorienterte og grenseløse arbeidet. Hvor fritt dette arbeidet egentlig er, og hvilken betydning utviklingen i arbeidslivet har for den enkelte i spesifikke arbeidskontekster, kan illustreres gjennom ulike tema: Kunderelasjoner: gleder og belastninger, redusert posisjonsmakt, individuelle mestringsstrategier (Berge, Forseth og Håpnes, 2009, Forseth og Gullestad, artikkelutkast), økt tempo og intensivering av arbeid, jobbkrav i kunnskapsarbeid opp mot psykologiske jobbkrav, grenseregulering når jobben involverer hele mennesket (Rasmussen, 2007, Skorstad, 2002), nye former for kontroll og disiplinering (Forseth, Clegg og Røyrvik, artikkelutkast, Rasmussen 2007, Tynell, 2002), svekkede betingelser for dannelse av arbeiderkollektiv (Axelsson, Karlsson og Skogstad 2016) og sjølutbygging og uhelse (Tynell, 2002).

I drøftingsdelen er kapitlene 10 og 11 i Skorstad særlig viktige. Endringer i næringsstruktur, nye organisasjons- og produksjonsformer, maktforskyvning, retorikk, språk og produksjon av virkelighetsoppfatninger og utviklingen av lovverk og reguleringer, fagforeningenes roll i den norske arbeidslivsmodellen, innvandring (Birkelund, Rogstad m.fl. 2014) og globalisering kan bidra til å hemme eller fremme utviklingen mot et mer usikkert, flyktig, uforutsigbart og individualisert arbeidsliv. I vurderingen vil det bli tatt hensyn til at noen av disse temaene ikke er dekket i detalj på pensum eller på forelesningene.